

1.5. Філософські проблеми науки

Бондар С.В.

bondar.svitlana@kneu.edu.ua

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри соціології
факультету управління персоналом, соціології та психології
КНЕУ імені Вадима Гетьмана
Київ, Україна

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ТВОРЧОМУ ПРОЦЕСІ

Творчість — це діяльність, спрямована на створення нових матеріальних і духовних цінностей. Важливими ознаками творчості є вільна реалізація задуму та загальнолюдське значення результату. Штучний інтелект (ШІ) може бути корисним у процесі творчості. Він надає доступ до великих баз знань, що містять унікальний людський досвід та історії, які складно знайти та проаналізувати самотійно, оскільки для цього потрібно багато часу. ШІ допомагає, як книги, надаючи інформацію, або як комп'ютерна програма, набираючи та редагуючи текст.

ШІ може автоматизувати рутинні завдання, які вимагають значного часу та зусиль, уваги, але, по суті, не є творчістю, наприклад, збір даних, аналіз інформації, редагування тексту. Він не здатний самотійно генерувати ідеї, але може допомогти їх сформулювати та розвинути. Тому відбір необхідного матеріалу, його остаточне впорядкування все одно залишаються справою дослідника чи письменника. Не дивно, що багато хто розчарований творчими можливостями ШІ. Він — інструмент, зброєносець, що надає вибір зброї, але рішення про битву та її результат залежать від людини. Задум, нові ідеї, небачені винаходи — прерогатива недосконалої людської природи. І так буде ще довго, а можливо, завжди.

Штучний інтелект, маючи доступ до мільйонів сторінок письмових даних, здатний генерувати тексти (оповідання, есе, наукові статті), але цей процес

точніше назвати компіляцією, ніж творчістю. В основі генерації текстів лежать статистичні закономірності: з мільйонів послідовностей слів вибирається найбільш відповідний вислів. Аналогічно, генерація зображень – це пошук математичних закономірностей для створення нових зображень на основі даних. Використовуючи дані наданих зображень, ШІ впорядковує їх за допомогою математичних алгоритмів [1]. Сучасний ШІ не здатний створити щось принципово нове. Його робота заснована на відтворенні вивчених прикладів. Таким чином, всі моделі ШІ потребують даних, створених людиною.

Багато представників творчих професій, такі як музиканти, художники та письменники, побоюються, що штучний інтелект поступово замінить їх, при цьому знецінить саме мистецтво. «Ми вважаємо, що мистецтво штучного інтелекту знецінює сам акт художньої творчості як для художника, так і для публіки» [2]. Однак, я вважаю, що ШІ не більш небезпечний для мистецтва, ніж фотоапарат для живопису чи друкарська машинка – для письменників. ШІ – це інструмент, здатний навчатися та вдосконалюватися. Так, технічний прогрес призводить до застаріння багатьох знань та умінь, але, втрачаючи частину культурних досягнень, людство відкриває можливості для освоєння нових навичок.

Автор має повну свободу модифікувати варіант, запропонований ШІ, ввести правки в зображення або текст. Він завжди може втілити свій задум сам. Складність лише в тому, щоб подолати власну інертність, страх перед новим, відчуття вичерпання своїх можливостей та небажання шукати альтернативи замість звичних та перевірених тривалим досвідом рішень. Я бачу у ШІ не конкурента, а цінного помічника, досконалий інструмент, яким потрібно навчитися користуватися. Так само, як потрібно вчитися грати на скрипці, малювати чи писати наукові статті. Співпраця з ШІ – це окрема навичка, яку необхідно розвивати. Хоча не можна однозначно заперечувати, що з часом будуть створені типи штучного інтелекту, здатні змагатися у творчих здібностях із людьми, вже зараз представники творчих професій побоюються конкуренції з ШІ-генераторами творів мистецтва та порушення своїх авторських прав.

Розмірковуючи про творчий потенціал штучного інтелекту, не можна оминати тему авторського права. У зв'язку із застосуванням ШІ у процесі написання наукових праць та художніх творів, плагіат стає все складніше виявляти. Використання не тільки студентами, але їх старшими колегами штучного інтелекту, без згадки про це у своїх роботах, стало проблемою, що широко обговорюється, як у навчальних закладах, так і в науково-дослідних установах [1]. Заради об'єктивності слід сказати, що справді буває складно провести межу між простим редагуванням тексту та внесенням змін з боку штучного інтелекту, які можуть містити плагіат. Тому необхідний контроль з боку автора за функціонуванням ШІ, постійний моніторинг та перевірка результатів його роботи! Притчею во язицех стали випадки виявлення у текстах фальшивих фактів і хибних даних, створених штучним інтелектом. ШІ не має розуміння істини, її важливості та значення для дослідника. Він просто компілює правдоподібні відповіді на поставлене завдання. Причому результат може бути настільки переконливим, що здатний вести в оману фахівців-рецензентів [1].

Звернемося до іншого боку проблеми. Чи важливо, скільки праці та зусиль автор вклав у свій твір? Професія художника чимось нагадує тяжкий труд фермера. Витрачені зусилля не завжди окупаються, а робота часто недостатньо добре оплачується. Автоматизація здатна призвести до втрати можливостей самореалізації та падіння доходів. Продукт низької якості, що згенерував ШІ, може стати привабливим для споживача просто через дешевизну. У той же час плоди копіткої праці художника, в які він вклав усі сили та душу, залишаються недооціненими.

Однак художня цінність полягає не в трудомісткості, а в майстерності, вмінні адекватно реалізувати задум, який сам відображає талант автора, глибину його думок і оригінальність уяви. Пролиті піт, сльози, змучена душа, яка страждає від неможливості висловити всю глибину своїх блукань у світах, створених фантазією, — все це залишається за лаштунками. Справжні витвори мистецтва виглядають як вільний дар небес, а не результат копіткої та важкої праці. Тому мистецтво таке привабливе. Усі хочуть писати романи, знімати

художні фільми, малювати картини. На відміну від ремесла, від повсякденної монотонної роботи, це виглядає легко, як чаклунство. Праця, згідно з Біблією, стала покаранням людині. Здатність до художньої творчості виглядає як дарунок, посланий улюбленцеві долі.

Штучний інтелект не має прагнення до творчості. Йому байдужий результат роботи, не цікавить ні успіх у публіки, ні довготривалий ефект його діяльності, культурні та соціальні наслідки того, що людина наказала йому зробити. Для нього неважливо, чи розпалює його робота ненависть, чи викликає захоплення, чи стане вона вигідною інвестицією, чи її зміст буде зрозумілим лише через століття. Штучний інтелект просто виконує поставлене перед ним завдання, реалізує закладену програму. Сенсація та цінності культури закриті для нього. Він не здатний замінити людську творчість.

Демократизація суспільного життя, розширення доступності освіти та покращення умов життя призвели до того, що суспільство менш схильне думати про те, що справжня творчість залишається прерогативою небагатьох людей, які мають не лише талант, а й силу волі для реалізації своїх задумів, незважаючи на всі життєві випробування та перешкоди, які зводить перед ними історія.

Використана література:

1. Adam David The muse in the machine. As generative AI gets more inventive, what are the implications for human creativity? URL: https://www.pnas.org/doi/10.1073/pnas.2306000120?utm_source=twitter&utm_medium=social&utm_term=pnasnews&utm_content=eb05e749-f855-44e0-b4a4-8234f78b744c&utm_campaign=hootsuite
2. Eisikovits nir, Stubbs Alec ChatGPT, Dell-E 2 and the collapse of the creative process. URL: <https://theconversation.com/chatgpt-dall-e-2-and-the-collapse-of-the-creative-process-196461>